

SLOVENSKI NAROD

Izjava vsak dan popoldne, izjemoma nedelje in praznike. — Inzerati: do 30 petič 4 2 D, do 100 vrt 2 D 50 p, večji inzerati petič vrsta 4 D; notice, poslano, izjave, reklame, preklici beseda 2 D. — Popust po dogovoru. — Inzeratni davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja letno v Jugoslaviji 240 D, za inozemstvo 420 D

Upravišтво: Kraljeva ulica št. 3, pritišlje. — Telefon št. 304.
Uredništvo: Kraljeva ulica št. 3, I. nadstropje. — Telefon št. 34.

Poslanična plačana v gotovini.

O socijalnem napredku

Kristusov nauk »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe,« je moral pretrpeti razne izpremembe in metamorfoze. Najprvo so ga razlagali v tistih patrijarhalnih starih časih kot skupnost pri jedi in pijači, obutvi in oblačilu. Pozneje je pridobil individualistično poslovno načelo in je nastala institucija dobroteljskega, to je milostnega darovanja ostankov iz obilice preoblozene mize. To je bilo v srednjem veku. Cela stoletja se je socijalno vprašanje reševalo v tem znamenju milosčine, to je dobrih, milostnih nagajih srca, pri čemer se je obdarovane smatral kot reven, usmiljenja in dobrote vredni poedinec in človek. O kakih njegovih pravicah do milosčine ali podpore tudi v teh navidezno silno krščanskih časih ni bilo govora!

To pojmovanje socijalne ljubezni, Kristovega nauka o ljubezni do bližnjega, ki je z moralnega stališča popolnoma nemoralno in nečloveško, je trajalo do časov, ko se je pojavil socijalni čut. Nauk o socijalnih nagajih in o dolžnostih človeka do sočloveka je izredna dobrina in uspeh modernega moralnega razvoja človeštva.

Odgovor na to vprašanje se pojavlja v obliki socijalnega zavarovanja, v obliki starostnega zavarovanja, zavarovanja proti nezgodam, proti brezposelnosti itd. Ta važna socijalna zavarovanja zahtevajo seve velika denarna bremena, ki ne gredo na račun delavca ali delodajalca, nego v prvi vrsti na račun konzumentov, to je splošnosti. Razdelitev teh socijalnih bremen na splošnost se vrši postopno, od slučajev do slučajev, potem socijalnih borb. Delodajalci kot najbližnji zainteresirani skrbijo, da se socijalna zavarovanja razširijo do ekstreme, kar zoper delodajalce ne more biti prav, ker po tisti, ki direktno oddajo socijalne davke, kar seve ne gre iz njihovih žepov, nego se zopet vala na ramena splošnosti.

Proces socijalne politike se torej pri vseh narodih vrši konvergentno, to je na ta način, da eni ščitijo sebe na račun splošnosti, dočim morajo drugi nehoti in indirektno varovati splošnost pred prevelikimi socijalnimi davkami. V tem tiči tisti veliki socijalni regulativ, ki ga tvorijo producenti, trgovci in industrija na korist splošnosti v pogledu socijalne politike. Jasno je, da mora imeti socijalno zavarovanje pač gotove meje in da socijalna obremenjenost ne sme zati predaleč. Kje je načelna meja med enim in drugim, kje je praktična in konkretna ločnica med enim in drugim, je težko povedati.

Eno pa smemo trditi tudi glede našega gospodarstva: da sta namreč naše trgovstvo in naša industrija sila odvezna za socijalna vprašanja in da vršita svoje socijalne davke brez ugovora. V socijalnem oziru bi se nam torej moralo goditi prilično dobro! Toda stvar je obratna! Birokratizem, ta sovražnik vsake urejene socijalnosti, se je ugnel tudi v socijalno politiko ter se zajedel v to institucijo tako opasno, da je danes skoro vsa socijalna politika v naši državi iluzorna in zanič. Na zadnji seji Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani smo čuli razne pritožbe, izhajajoče iz vseh političnih taborov in nanašajoče se na socijalno zavarovanje v naši državi, ki da poje milijone za upravo in za razna uradniška mesta, dočim so delavci in socijalnim zavarovanjem pridržane minimalne podpore. Stevilke, ki so se pri tem objavile, so giganške. Tudi v organizatoričnem oziru naša socijalna zakonodaja ne velja veliko, ker se je izkazalo, da zagrebški socijalni centralizem zelo škodi naprednemu razvoju socijalne politike in državi in da je treba zastopati socijalno zavarovalno avtonomijo. Milijoni in milijoni denarja romajo v druge pokrajine, kjer se brez kontrole, brez možnosti ugovora od naše strani, brez načrta in sistema razsipajo v drakece ne stavbe, mesto da se ta denar porabi za socijalno zavarovanje neposredno prizadetih. Naši trgovci in industrijanci, proti katerim se pred vsem obrača srd javnosti glede vsake cene, glede vsakega proizvoda in ki prenašajo vso mržnjo streljodov socijalne nezadovoljnosti, dajejo socijalnemu zavarovanju milijone in milijone, pri čemer se še navadno kasneje izkaže, da ti milijoni ne prihajajo v prid prizadetim zavarovancem, nego da se trošijo za lukrativna uradniška mesta in sinekure.

Stališče našega trgovstva, naše industrije in vseh naših pridobitnih krogov v tem eminentnem moralnem in socijalnem vprašanju je torej to, da se

Radikalni ministri položili svoje mandate?

Napetost v radikalnem klubu na vrhuncu. — Možnosti nove izpopolnitve Pašičeve vlade.

— Zagreb, 15. decembra. (Izv.) Iz Beograda javljajo: Politična javnost obširno in izčrpno razpravlja o težokah in naporih, ki so se pojavile v poslanskem klubu narodno-radikalne stranke. Situacija v klubu je izredno napeta. Vsi radikalni ministri, med njimi Nikola Uzunović, so dali ministrskemu predsedniku gosp. Nikoli Pašiču na razpolago svoje mandate razni prometnega ministra Ante Radojevića. To so storili za to, da dajo g. Nikoli Pašiču povsem svobodne roke za popolno razčiščenje sedaj nevezdržljive situacije v

klubu. Računajo, da g. Pašič svoj kabinet izpopolni z drugimi osebnostmi, ki bi ne povzročale v klubu take reakcije in kritike. Ljuba Jovanović, kakor znano, se je na zadnji klubski seji branil, da njegov zbor v Zagrebu ni bil naperjen proti g. Pašiču in da sliho ni ničesar govoril na tem shodu, kar bi moglo tangirati predsednika radikalne stranke. Konflikt med Jovanovićevo in Pašičevo skupino je sedaj prispel na vrhuncu. Poostri se je tudi spor med Nikolo Uzunovićem in Stepanom Radićem radi brodarskega sindikata.

Radiceve senzacionalne izjave

Odnosaji med Dunajem in Beogradom povoljni. — Radić napoveduje razoust »Orjuna«? — Tajna pogodba med Avstrijo in Italijo proti Jugoslaviji? — Donavski nakt med Italijo in Jugoslavijo? — Radić se je uklonil pred mariborsko »Orjuno«.

— Gradec, 15. decembra. (Izv.) Prosvetni minister Stepan Radić je tik pred svojim odhodom iz Maribora v salonskem vozu na glavnem kolodvoru sprejel urednika »Grazer Volksblatta«, glasila krščanske socijalne stranke na štajerskem. Minister g. Stepan Radić je podal zastopniku tega lista nekatere informacije na zadevna vprašanja glede zunanje-političnih problemov »Grazer Volksblatta« objavlja sedaj o tem razgovoru tole poročilo:

Tik pred svojim odhodom je podal ju goslovenski prosvetni minister g. Stepan Radić uredniku »Grazer Volksblatta« zani mive in mestoma senzacionalne izjave o različnih političnih vprašanjih. Oznajajoč odnosaji med Dunajem in Beogradom je g. Stepan Radić ugovarjal, da so ti odnosaji zelo povoljni, zlasti so se prilike zelo dobro razvile z gospodarsko političnega stališča. Uvideli smo, da se lahko ti odnosaji izboljšajo, če se gospodarski interesi obojestransko izpopolnijo. Bodoča trgovinska pogodba bo za to dala na obeh straneh najboljšo priliko. Tudi politični odnosaji so povsem povoljni.

Vprašanje, ali bi moglo propaganda slovenskega tiska za Koroško in priprave »Orjuna« za vpad v Avstrijo (!) motiti politične odnosaje, je odločno g. Radić zani kal. Stremiljenja Orjuna glede Koroške — tako je izjavil gospod Radić, — ne morejo ničesar spremeniti v položaju. Povsem umljivo je, da država ne more podpirati organizacije, ki stremi za tem, da se polasti vse oblasti, temveč bo nasprotno gledala, da tako organizacijo ob primernem in danem trenutku razpusti. Imamo v Jugoslaviji več takih organizacij, toda država je dovolj močna, da lahko vodi svojo zunanjo politiko neodvisno od stremiljenja posameznih takih organizacij.

Vprašanje glede obstoja tajnega dostavka k nettunski pogodbi, sklenjenega baje med Jugoslavijo in Italijo za slučaj priključitve Avstrije Nemčiji, po kateremu dostavku ima pripadli Koroška Jugoslaviji in del severne Tirolske Italiji, je g. Radić ravnotako odločno zani kal ter izjavil: Meni ni znana eksistenca take tajne pogodbe in tudi ne verjamem, da bi obstajala. Nasprotno v Beogradu se širijo govorice, po katerih naj bi se sklenila med Italijo in Avstrijo posebna tajna pogodba, katere ost je obrnjena proti Jugoslaviji. Govore čedo da so zadevna pogajanja med Italijo in Avstrijo skoraj že dospela do zaključka in da v kratkem sledi njih podpis. O vsebini te pogodbe govore, da bi bila Italija obvezna za zasedbi slovenski del Koroške na korist Avstrije v slučaju priključitve, toda jaz sam ne verjamem v to in je tudi absolutno neverjetno, da bi velišle privolile k takim spremembam.

Jugoslavija živi v Italiji v prijateljskih odnosajih. Med obojema državama so odnosaji tako dobri, da pride še do posebne nove

pogodbe, slične kakor je sklenjena med Nemčijo in Francijo. Renskemu paktu sledi donavski pakt. (G. Radić je dejal »donavski pakt«, ne pa »jadranski pakt«.) Ta pakt ima vsebovati medsebojne obveznosti, da se vsi eventualni medsebojni spori urede pred mednarodnim forumom. Stvar sicer še ni perfektna, visi v zraku. Oficijelni krog res tega vprašanja še niso obravnavali, to da merodajni politični faktori so o stvari že razpravljali ter je verjetno, da bo v do glednem času ali od strani Jugoslavije ali od strani Italije izšla primerna pobuda.

— Maribor, 15. decembra. Prosvetni minister Stepan Radić je v nedeljo sprejel urednika »Grazer Volksblatta«. Značilno je, da se Stepan Radić v svoji izjavi niti z besedico ni dotaknil problema narodnih manjšin. O tem vprašanju ni podal nikake izjave. V notranje-političnem oziru je samo naglašal, da je bil radikalno-radicevski sporazum sklenjen od naroda do naroda ter zavračal očitke opozicije kakor da bi bil sporazum sklenjen samo med voditelji dveh političnih strank. Uredniku »Volksblatta« je govoril o razpustu »Orjuna«, znano pa je v tukajšnjih jugoslovenskih krogih, da je bila »Orjuna« pred shodom indirektno vprašana, kakšno stališče zavzame »Orjuna«. Če Radić govori o nemški manjšini, »Orjuna« je dala primeren odgovor in Radić ni govoril o — Nemcih.

SLOVENSKI KLERIKALCI SKUŠAJO ORGANIZIRATI VELIKO STRANKO

— Beograd, 15. decembra. (Izv.) Beogradski politični krog zasledujejo s primerno pozornostjo akcijo slovenskih klerikalcev, ki skušajo ustanoviti v Jugoslaviji veliko katoliško ljudsko stranko in aplicirati program SLS na vse pokrajine. Znani so minimalni uspehi zadnjega agitacijskega potovanja dr. Korošca po Dalmaciji, Bosni in Hercegovini. Zadnji čas so se klerikalci vrgli tudi na Vojvodino. V nedeljo je bil v Subotici shod takozvane hrvatske šokačke stranke pod predsedstvom bivšega poslanca Rajića. Tega shoda sta se udeležila tudi dr. Kulovec in Fran Kremenžar. Zadnji je govoril o politiki klerikalnega kluba v skupščini in o notranji politični situaciji sploh. Dr. Kulovec pa je ostro napadal kulturno in cerkveno politiko vlade z ozirom na spor z Vatikanom radi zavoda sv. Jeronima. Naglašal je potrebo, da se združijo vsi katoličani Jugoslavije v eno veliko stranko. Katoličani, sedaj razcepljeni na razne stranke, naj ustanove močno enotno organizacijo. Svoj govor je zaključil z geslom: »Katoličani, skupaj! Vsi katoličani na plan!« Poročila o tem zborovanju in nova klerikalna parola proti vladi so vzbudila v beogradskih političnih krogih živahne komentarje. Napad dr. Kulovca na vlado radi cerkvene politike je izzval povsod

način interesantno dejstvo, da se kot najboljši in najvestnejši socijalni politiki pojavljajo ravno naši pridobitni krog, ki so načelno za razvoj moderne socijalne politike, ki pa ne morejo trpeti, da se ta razvoj in da se vsa ta institucija postavlja v službo raznih socijalističnih strank in nekočine birokratov, ki jo izrabljajo in upropaščajo. Tak je smisel pritožb, ki so se čule na zadnji seji ljubljanske trgovske zbornice. To stališče je načeloma popolnoma pravo in ga odobravamo. Tu treba temeljite remediure tako v tehničnem kakor administrativnem oziru. Denar naše industrije in trgovine mora predvsem nazaj v korist našega delavstva, naših socijalno šibkejših krogov!

V našem narodu doživljamo na ta

veliko nezadovoljstvo. Klerikalci so se sedaj popolnoma diskvalificirali ter je izključeno vsako sodelovanje klerikalcev v vladi.

Železniška nesreča v Lescach

— Ljubljana, 15. decembra. Danes dopoldne so se razširile po mestu govorice o veliki železniški nesreči v Lescach na Gorenjskem, pri kateri naj bi bile tudi človeške žrtve. Poizvedeli smo na merodajnem mestu o tej nesreči ter ugotovili, da se je v resnici pripetila v Lescach železniška nesreča, ki je povzročila samo večjo materialno škodo. — Direktni brzovlak Jesenice—Beograd št. 3, katereinu je prikljopen tudi direktni voz Beograd—Monakovo, je danes ob 8. uri jutranj na postaji Lesce zavozil na napačni tir, na katerem je stal tovorni vlak. Brzovlakova lokomotiva je trčila ob tovorni vlak ter se je precej poškodovala. Pri trčenju je bilo razbitih v vagonih tudi več šip. Med potniki je umevno nastala panika. Nekoliko ranjen je bil neki potnik, katerega je na licu mesta obvezal zdravnik g. dr. Travner. Brzovlak je privozil v Ljubljano s 40 minutno zamudo. Lokomotivo so morali zamenjati. Vzrok nesreči baje megla. Promet splošno ni bil oviran.

Gospodarsko-politični problem Avstrije

— Dunaj, 15. decembra. (Izv.) Glavni odbor avstrijskega parlamenta je prišel razpravo o sklepih Društva narodov, na podlagi katerih se ima s 1. januarjem 1926. odpraviti nad Avstrijo 1. 1922 uvedena finančna kontrola. V političnih in finančnih krogih se obnem ponovno pojavila in foršira vprašanje carinskega sporazuma sosednimi državami, s katerim naj bi se zaimile interese sfere avstrijske industrije na Balkanu in v drugih sosednih državah. Zvezni kancelar dr. Ramek je podal o zadnjih posvetovanjih v Zenevi daljše poročilo. Omenjal je, da je zamotani problem avstrijskih financ za Avstrijo usodno rešen. Povodom dovolitve mednarodnega posojila Avstriji leta 1922 uvedena finančna kontrola se ima v načelu 1. januarja prihodnjega leta odpraviti. Avstriji je dalje dovoljeno nakazilo zveznih železnic in 30 milijonov zlatih kron za druge investicije. Pod gotovimi okolišninami se lahko uvede znova finančna kontrola, toda le v slučaju, če bi finančne in valutne razmere bile zopet v nevarni krizi. Društvo narodov je končno odobrilo načrt avstrijske vlade za okrepitev avstrijskih trgovsko-političnih odnosajev. Povabljeno so vse zainteresirane države, da čimprej pričnejo z Avstrijo pogajanja, da izpopolnijo že obstoječe trgovske pogodbe, o čemur se se sklenejo nove. Društvo narodov priporoča Avstriji da vpravi vsa sredstva v okrepitev svojega gospodarstva položaja. Praktično so navodila Društva narodov velike važnosti. Končni uspen je odvisen od naporov avstrijske vlade, da se izboljšajo gospodarske prilike. Gospodarski odbor vlade bo uporabl vsako priliko, da konkretno reši vse trgovinsko politične probleme. V nekaj mesecih je pričakovati, da se načrti uspešno izvedejo.

VPOKOJITEV HRVATSKEGA KNJIZEVNIKA

— Zagreb, 15. decembra. (Izv.) V vseh narodnih in literarnih krogih je danes vzbudila vznemirjenje vest o vpojkotitvi profesorja vzmirjenja škole dr. Juraja Turčiča, ki je bil znan kot pedagog-strokovnjak, narodni delavec in književnik. Vpojkotitev je sledila nenadoma. Trde, da je njega vpojkotitev v zvezi z njegovim patriotskim govorom, ki ga je imel na kongresu Narodne odbrane v Beogradu. Turčič je bil vedno odločen narodni borec in pristaš Narodne odbrane.

GRŠKO-BOLGARSKI SPOR KONČNO REŠEN

— Zeneva, 15. decembra. Grško-bolgarski obmejni spor je svet Društva narodov končno rešil. Chamberlain je predložil poročilo o sporu, ki je bilo odobreno od zastopnikov obeh vlad Kalfova in Rendisa. Chamberlainovo poročilo slozi na rezultatih preiskave, ki jo je izvedla od Društva narodov na grško-bolgarsko mejo odposlana vojaška komisija. Chamberlain je končno izjavil, da je smatral grško-bolgarski obmejni spor definitivno rešen ter se zahvali preiskovani komisiji za nje delo.

PRIMANKLJAJ ŠTAJERSKE

— Gradec, 15. decembra. Deželna vlada je predložila deželnemu zboru proračun za leto 1926., ki ima biti sprejet od 31. decembra t. l. Proračun izkazuje na izdatkih nad 50.000 šilingov in na dohodkih nad 43 tisoč, tako da znaša primanjkljaj okoli 7000 šilingov. Deželni svet ga odloži za

ta primanjkljaj primerno kritje. To vprašanje je zelo pereče, ker je dežela preobdavnjena.

AMERIŠKA MORNARICA

— Washington, 14. dec. Državni tajnik za mornarico Curtis D. Wilbur je predložil prezidentu Coolidgeu letno mornariško poročilo. Mornarica je na svojem potovanju prišla v stike z raznimi državami in 25.000 mladih Američanov je imelo priliko, videti tuje dežele, kar je velikega pomena za bodoče dobre odnose z njimi.

V službi je 4945 oficirjev in 84.269 mornarjev; slednje se je znižalo že na 82.000. V delu je več podmornikov, ki bodo gotovi prihodnje leto. Tajnik ne podaja nikakega predloga za zgradbo, za popravne zlasti strojev pa je treba 40 milijonov dolarjev. Zrakoplovstvo se je v taktični službi izborno obneslo, kar se je pokazalo pri manevrih ob Havajskih otokih. Za transportne ladje je konstruiran poseben tip aeroplana. Aeronaftični urad je ugotovil, da so bili doseženi z vsemi bolnimi aeroplanskimi tipi definitivni uspehi.

ITALIJANSKI DOLG AMERIKI

— Rim, 15. decembra. Od Mussolinija tu pod pritiskom fašistov uvedena javna subskripcija dolarskega prispevka za plačilo 1. obroka italijanskega dolga Ameriki znaša 90 milijonov lir.

Božična in novoletna darila

kupuje staro in mlado. Vsako razstavo in izložbo nadkriljujejo oglašaji, ki opozarjajo odjemalce, kje se dobe najprimernejša in najlepša darila. — Trgovci ne pozabite, da vam jamčijo oglašaji v »Slovenskem Narodu« za polen uspeh.

Borzna poročila

Ljubljanska borza

LES.

Hrastova drva 1 m d. suha frc. meja 6 vag. 17,50, 17,80; smrekove deske I, II, III, 25, 30, 35, 50 mm 4 m, meja 22, frc. meja 510, —; borove deske 40, 50, 80 mm frc. meja 520, —; bukova drva suha frc. n. p. 5 vag. 22, 22; hrastovi blodi od 3 m napr. od 30 cm napr. I, II, frc. v. n. p. 460, —.

ZITO.

Pšenica bačka frc. n. p. —, 285; kornuza umet. suš. frc. v. sl. v. —, 166; kornuza drobna v. peč. suš. frc. v. sl. v. —, 185; kornuza času prim. suha frc. v. Novi Sad —, 132; kornuza času prim. suha, frc. v. sl. v. —, 135; kornuza času prim. z gar. frc. v. bač p. 2 vag. 130, 120; ajda domača frc. v. vag. slov. p. —, 250; prosa domača frc. v. slov. p. —, 200; mekinje ovsnene lepe frc. v. slov. p. —, 125; krompir beli frc. v. slov. p. —, 75; brinje ital. frc. v. slov. p. —, 375; laneno seme frc. v. slov. p. —, 550; konopljevo seme frc. v. slov. p. —, 400; silovka 50% frc. v. slov. p. za 100 l. —, 2000; mast gar. čisto svinjska netto frc. slov. frc. v. slov. p. —, 2100.

2½% drž. renta za vojno škodo 320, 324; 7% invest. posoj. iz l. 1921 78¼, 79; Celjska pos. d. 200, 205; Ljublj. kred. banka 210, —; Merkantilna banka 100, 102; Prva hrv. štedionica —, 950; Kreditni zavod 175, 185; Slovenska banka 50, —; Strojne tovarne in livarne 125, —; Nihaj d. d. —, 35; Stavbena družba d. d. Ljubljana 100, 100; Šešir d. d. 115, 120; 4¼% kom. zad. dež. bke. 20, 22; 4¼% zast. l. kr. dež. banke 20, 22.

Zagrebska borza.

Dne 15. decembra. Sprejeto ob 13.

Devize: Curih 10.8550—10.9350, Praga 166.42—168.42, Pariz 202.50—206.50, Newyork 56.125—56.725, London 272.99—274.99, Milan 226.76—229.16, Berlin 13.3870—13.4870, Dunaj 791.20—801.20. Valute: dolar 55.47—56.07.

7% invest. posoj. 1921 78—78.50, 2¼% drž. rente za ratu štetu 320—321.50, 322—323, Ljubljanska kredita 210, Hrv. eskomptna banka 118—119.50, Kreditna banka, Zgb. 133—134, Hipotekarna banka 64—65; Jugobanka 108—110, Prastredionca 940—945, Eksplotacija 45, Šešerana, Osijek 430—445, Isis d. d. 63, Nihaj 38, Gutman 360, Slaveks 130, Slavonija 44¼—45, Trboveljska 315—320, Vevče 120, Agraria 45¼—47.50.

Inozemske borze.

— Curih, 15. decembra. Borza: Beograd 9.20, Pariz 18.60, London 25.14575, Newyork 518.50, Milan 20.90, Praga 15.355, Dunaj 73.125.

— Trst, 15. decembra. Beograd 43.85 do 43.95, Pariz 89.50—89.75, London 120.10 do 120.20, Newyork 24.725—24.775, Praga 73.25—73.75, Curih 478—479, Dunaj 348 do 352.

Mestni trg 17